

บทที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม

5.1 ความหมายของจริยธรรม

นักศึกษาและผู้รู้ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “จริยธรรม” ไว้แตกต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2505: 187-188) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม แปลตามตัวพยัญชนะว่า ธรรมควรประพฤติ จร แปลว่า ความประพฤติ อัย ปัจจัย มีความหมายว่า ควรจริย แปลว่า ความประพฤติ จริยธรรม แปลว่า สิ่งที่ควรประพฤติ

เสฐียรโกเศศ (2515: 278) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นเรื่องว่าด้วยความประพฤติของคนว่ามีลักษณะที่ควรเป็นอย่างไร

พญา สายหนู (2538: 187) ให้ความหมายว่า จริยธรรมเป็นหลักควบคุมความประพฤติของผู้ร่วมสังคม มักถือว่ามีมาจากศีลธรรมของศาสนา

พนัส หันนาคินทร์ (2522: 6) ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมว่า เป็นคุณสมบัติทางความประพฤติ (Conduct) ที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นปฏิบัติตาม

ระวี ภาวิไล (2522: 41) ให้นิยามว่า จริยธรรม คือ แนวทางความประพฤติเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม

สาโรช บัวศรี (2522: 31) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมคือแนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคมและมีโครงสร้างอย่างน้อย 2 ข้อ คือศีลธรรม (Moral Value) คือสิ่งที่ควรดเว้น สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม (Ethical Value) คือสิ่งที่ควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมกัน เรียกว่า จริยธรรม

สมบูรณ์ ศาสดาชีวิน (2524) กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึงการประพฤติตนไม่ว่าจะเป็นโดยทางกาย วาจา ใจ ในทางที่สังคมที่สังคมยอมรับยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้านั่นเอง เป็นการมองถึงธรรมะในด้านการแสดงออก

แสง จันทรงาม (2522) อธิบายความหมายของคำว่า จริยธรรม ตามรูปศัพท์เช่นกัน โดยกล่าวว่า “จริยธรรม” แยกได้เป็น 2 คำ คือ “จริย” แปลว่า ความประพฤติ และ “ธรรม” หมายถึงคุณภาพของจิตใจแต่ละคน ตรงกับคำว่า “คุณธรรม” (Virtues) ซึ่งหมายถึง คุณภาพ

จิตฝ่ายดีที่ควบคุมให้คนมีความประพฤติดี โดยความประพฤติในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมรวมของแต่ละคนที่แสดงออกมาทางความคิด คำพูด และการกระทำของกาย จริยธรรมหมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน จริยธรรมจะอยู่ในใจของคนแต่ละคนไม่ได้ อยู่ที่วาจาและกาย คำพูดและการกระทำเป็นเพียงการแสดงออกของจริยธรรมในใจเท่านั้น

พระราชวรมุนี (2518: 9) ได้ให้ความเห็นในการวิเคราะห์ความหมายของจริยธรรมว่า ในทางพุทธศาสนา จริยธรรมคือ การนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่ดียิ่ง ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กรมวิชาการ (2523: 64) ได้สรุปว่า จริยธรรมคือ การกระทำทั้งทางกาย วาจาและใจที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 32) ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้าง เป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสังคมนั้นคือ พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ สนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสังคมนั้น เพราะเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัดผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะพฤติกรรมแรกมากกว่า

มานิชญ์ ตันชวณิช (2523: 41) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ชอบที่พึงปรารถนาของผู้ที่ได้พบเห็น ความประพฤติในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่แสดงออกมาเป็นประจำ เป็นอุปนิสัย สืบเนื่องมาจากความนึกคิดเชื่อถือหรือนิสัยที่ได้สะสมไว้ มิใช่เป็นการกระทำที่แสดงออกมาโดยเสแสร้ง ทั้งกาย วาจาและใจ จริยธรรมจึงมีความหมายว่าความดีที่พึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ ความสำนึกในเรื่องชาติเกียรติวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป อดทน ขยันหมั่นเพียร ประหยัด สามัคคี กตัญญูกตเวที รู้จักขอร้อง ให้อภัย ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน ด้วยความชอบธรรม

วีระ บำรุงรักษ์ (อ้างในกรมวิชาการ 2523: 131) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมว่าเป็นแบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม (Virtue) ซึ่งหลักคุณธรรมนั้นก็คือความรู้สึคนึกคิด (Mental Attitude) หรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล เป็นพื้นฐานของการแสดงออกเป็นการกระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น สภาพจิตที่เป็นกุศลที่เรียกว่าคุณธรรมนี้เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี (Goodness) และความงาม (Beauty)

วิทย์ วิศทเวทย์ (2524: 11) อธิบายความหมายของจริยธรรมว่า คือพันธะหรือหน้าที่ที่เราปฏิบัติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในทางพระพุทธศาสนา จริยธรรม คือ การนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง หรือต่อสังคม

กรมล ทองธรรมชาติ (2525: 80-82) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึงธรรมหรือหลักความประพฤติที่ควรแก่การยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งได้แก่ ความนิยมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคี ความกล้าหาญ การไม่โลภ ไม่ขโมย และไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตของผู้อื่น การละอายและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว และความเชื่อมั่นในตนเองและมีเหตุผลในการกระทำ

ธีระพร อุวรรณโณ (2526: 52) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมหมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการกระทำที่ดีจากการกระทำที่ชั่ว การกระทำที่ถูกต้องจากการกระทำที่ผิด และการกระทำที่ควรจากการกระทำที่ไม่ควร

บุบผา นวลละออง (2526: 15-16) กล่าวว่าโดยสรุปว่าจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความประพฤติอันดีงามเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องในสังคม หรือคือพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดีความงาม เป็นพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความดีงาม และละเว้นในสิ่งที่เลวร้ายทั้งปวง เป็นที่ยอมรับกันว่าจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Coperation) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใดจะขึ้นกับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่นลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น ๆ หรือความรุนแรงของการบีบบังคับของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย

กรมสามัญศึกษา (2524: 1) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึงสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่าง ๆ

กรมท ทองธรรมชาติ (2529: 72) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมหรือหลักความประพฤติที่ควรค่าแก่การยึดถือ

พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2526: 47) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นข้อกำหนดของสังคมในลักษณะที่อาจเป็นมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ที่บุคคลในสังคมเห็นว่าควร ว่าถูก ว่าดี ที่จะปฏิบัติในฐานะสมาชิกของสังคม

เต็มศิริ บุญยสิงห์ (2530: 90) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ดังนี้ คำว่า “จริยธรรม” แยกศัพท์ได้เป็น 2 คำ คือ จริ แปลว่า สวय และธรรมะ ที่แปลว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติ “จริยธรรม” จึงหมายถึง สิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิดความผดงาม

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540: 18-19) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็น “สมุหนาม” (คำเรียกรวม) ของสิ่งที่ควรประพฤติทั้งหลาย โดยสามารถแยกรายละเอียดว่า สิ่งที่ควรประพฤติเหล่านั้นมีอะไรบ้าง ซึ่งเรียกว่า คุณธรรม เช่น เมตตา เป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง กรุณา เป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง ขันติ เป็นคุณธรรมอีกข้อหนึ่ง ทั้งเมตตา กรุณา และขันติรวมเรียกว่า จริยธรรม ฉะนั้น “จริยธรรม” จึงหมายถึง ความดีงาม สิ่งที่ควรประพฤติ (ไม่รวมความชั่วที่ไม่ควรประพฤติ)

พระเมธีธรรมภรณ์ (2533: 74) อธิบายว่า คำว่า “จริยธรรม” แยกออกเป็น “จริย + ธรรม” คำว่า “จริยะ” หมายถึง ความประพฤติ หรือกิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น “จริยธรรม” จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือ “แนวทางของการประพฤติ”

อัจฉรา จตุจินดา (2536: 8) กล่าวว่า จากการวิเคราะห์คำนิยามจริยธรรมที่มีผู้เสนอไว้มากมายนั้น จัดเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม คือ

1. จริยธรรมเป็นเรื่องของหลักการ กฎเกณฑ์ มาตรฐาน และแนวทางในการปฏิบัติ ต่อเพื่อนมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม
2. จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติ การปฏิบัติ และการกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม
3. จริยธรรมเป็นเรื่องของหลักการ กฎเกณฑ์ มาตรฐาน แนวทางและเรื่องของการประพฤติ ปฏิบัติ และการกระทำต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

บุญมี แทนแก้ว (2539: 168-170) อธิบายว่า “จริยธรรม” คือ หลักแห่งความประพฤติที่เห็นว่าดีงามและถูกต้อง ในฐานะที่มนุษย์อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อม

ย่อมมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังนั้นมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมย่อมจะปะทะกันเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ ลักษณะของการปะทะกันเกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมนั้นอาจจะเป็นไปในทางโหดร้าย บ่อนทำลาย หรือในทางสร้างสรรค์สันติสุขก็ได้

ความหมายของจริยธรรม จริยธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก อาจจะรวมไปถึงค่านิยม (Value) คือสภาพหรือการกระทำบางประการที่เราเชื่อว่า ยึดมั่นถือมั่นเพื่อจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสังคมหรือของตัวเอง เช่น ความดีซื่อสัตย์สุจริต และอื่น ๆ เหล่านี้เป็นค่านิยมฝ่ายดี แต่อาจจะมีค่านิยมฝ่ายชั่ว เช่น การคดโกงสุรายาเมา การเป็นชู้กับเมียเขา การแต่งกายนิยมใช้ของที่ผลิตจากต่างประเทศ การใช้ของราคาแพงและอื่น ๆ ค่านิยมที่จัดเป็นจริยธรรม คือ ค่านิยมฝ่ายดี

ความดี (Goodness) คือสภาพหรือการกระทำบางประการที่ก่อให้เกิดความร่มเย็นแก่ตัวเองและสังคม อันเป็นความดีระดับปกติหรือผู้อยู่ครองเรือนที่เรียกว่า พรവാส ความดีระดับนี้ยังเจือปนด้วยกิเลส คือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน อยู่ และยังมีความดีหรือสภาพที่เป็นความดีอันสูงสุดที่เรียกว่า “นิพพาน” (พระพุทธศาสนา) อันเป็นสภาพที่เป็นอิสระจริง ๆ ซึ่งหลุดพ้นจากกิเลส คืออวิชชา ตัณหา อุปาทาน อย่างแท้จริง จัดเป็นความดีสูงสุด และเป็นความดีอันแท้จริง เพราะสามารถให้ความสุขอย่างยิ่ง (นิพพาน ปรม สุขิ - พุทธพจน์)

จริยธรรม (Ethics) ความหมายอย่างแคบ ๆ (สาโรช บัวศรี, 2522: 20) หมายถึง “ศีลธรรม คุณธรรม” อันเป็นธรรมะที่ควรประพฤติ (Positive side) เช่น เบญจศีล เบญจธรรม หิริโอตตปปะ อิทธิบาท 4 กุศลกรรมบถ 10 อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นต้น ฉะนั้น จริยธรรมก็คือค่านิยมในระดับต่าง ๆ ซึ่งสังคมและบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น

นี่แสดงให้เห็นว่า ในการที่จะศึกษาเรื่องราวของจริยธรรมให้ลึกซึ้งลงไป จะต้องศึกษาเรื่องค่านิยม เรื่องความดี ให้กว้างขวางละเอียดลอบไปอีก

เพื่อเข้าใจง่ายจึงใคร่ (สาโรช บัวศรี, 2522: 21) ขอสรุปสั้น ๆ ว่า

- ก. ค่านิยม ได้แก่ สภาพ (หรือการกระทำ) บางประการที่เราเชื่อว่าควรยึดมั่นถือมั่น
- ข. ความดี ได้แก่ ค่านิยมที่ไม่เจือปนด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงผิดเลย หรือ ได้แก่ ค่านิยมที่อาจจะมีโลภ โกรธ หลง เจือปนอยู่บ้าง แต่ก็มีเพียงเล็กน้อยที่สุด
- ค. จริยธรรม ได้แก่ ความดีระดับต่าง ๆ ที่สังคมหรือบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น สิ่งทั้งสามประการนี้ จะเห็นว่าสัมพันธ์เป็นอันเดียวกันอย่างใกล้ชิด

ประกาศรี สีสอ้าไพ (2540: 17-19) ได้อธิบายเกี่ยวกับ “จริยธรรม” ไว้ดังนี้

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยเดิม ให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมซึ่งให้เห็นความเจริญงอกงาม ในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดี งาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความ ประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้ อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้างความ สัมพันธ์อันดี โดยมีสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์

จริยธรรมมีความหมายถึงความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้จริยศาสตร์ ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณค่า สามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน (Dichotomy) สามารถแยก แยะได้ว่าสิ่งใดดี ควรกระทำ และสิ่งใดชั่ว ควรละเว้น ทำให้ตัดสินคุณค่าของการปฏิบัติตน ในแนวทางที่ดีงามได้ตามความดีระดับต่าง ๆ มีคำสื่อความหมาย เช่น จริยธรรม (Ethic) ศีล ธรรม (Morality) คุณธรรม (Virtue) ฯลฯ

จริยธรรมมาจากภาษากรีกว่า Ethos แปลว่า ลักษณะนิสัยที่สามารถตัดสินคุณค่าได้ ตามความหมายของความดี ความงามและความสุข

ความดี คือ กุศลธรรม ซึ่งเป็นมาตรฐานในการประพฤติธรรมทั้งทางกาย วาจา ใจ มี การกระทำในการดำรงชีวิต โดยสุจริตธรรมเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำร้าย ไม่ล่วง ละเมิดกัน ไม่พยายามหาเอาของจำ โดยให้พิจารณาว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กรรมดีทำแล้ว ไม่เดือดร้อนภายหลังกลับทำให้หัวใจเข้มแข็งเบิกบาน กอปรด้วยความรัก ความเมตตากรุณา กัน นำสันติสุขมาให้ ส่วนกรรมชั่วทำแล้วย่อมเดือดร้อน ชบเซาไม่เกิดประโยชน์ ความดีเป็น กุศล เป็นบุญ เป็นทางนำไปสู่สุคติ คนดีจึงหมายถึง คนที่มีศีลมีธรรม ไม่มีความโลภ ความ โกรธ ความหลง

ความงาม คือ ความรู้สึกประทับใจที่เกิดจากคุณธรรม นำความเป็นระเบียบเรียบ ร้อยประพฤติปฏิบัติในวินัยเป็นที่เลื่อมใส มีศีลเป็นอารมณ์ประเสริฐสุดทำให้งาม ละความชั่ว เพราะเห็นงามในความดี มีจิตใจงามถึงพระธรรมที่งดงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางและ งามในที่สุดความงามที่พึงประสงค์ คือการกำหนดรู้ในกัลยาณธรรมจนรู้แจ้ง ไม่พัวพันยึดติด ในโลกเป็นที่สุด

ความสุข คือ ความรู้สึกสบายใจ สบายกาย เป็นเวทนาชนิดสุขเวทนา เกิดจากผัสสะ มากกระทบอายตนะ มีความสุขขั้นต่ำ คือสุขในกามคุณ ประกอบด้วยความสุขในรูปที่รู้ทางตา นำปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ เกิดความกำหนัด ความสุขในเสียงที่รู้ทางหู กลิ่นทางจมูก รส

ทางลื่น โภภะทางกาย ส่วนความสุขสูงสุด คือความสุขที่ประณีตสังัดจากกาม สังัดจาก
อกุศลธรรม มีความตริค (วิตก) ความตรอง (วิจาร) ความอิมใจ (ปิติสฺสุข) เป็นภาวะแห่งจิตอัน
เป็นสมาธิ วางเฉยด้วยสติสัมปชัญญะจนเป็นอุเบกขา เป็นความสุขในฉานที่เป็นรูปฉาน และ
ความสุขในนิโรธสมาบัติ

ลักษณะความสุขในพระพุทธศาสนา ถือว่า จิตที่ไม่เดือดร้อนมีการสงบระงับแห่ง
สังขารเป็นสุข ความไม่เบียดเบียนกันเป็นสุข การละเหตุแห่งทุกข์ ความโลภ โทสะ โมหะ
ระงับดับหมด ความทะยานอยากเสียได้เป็นสุขในที่ทั้งปวง ความรักความเมตตา กรุณาต่อกัน
ย่อมหลับและตื่นเป็นสุข ความสุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี

กल्याณการํ กल्याณํ ปาปการํ จ ปาปกํ

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ทำดีมีผลงาม ทำชั่วมีผลบาป

บุญ เป็นสิ่งที่นำสุขมาให้ มีการสร้างสั่งสมขึ้นซึ่งบุญ แม้โจรก็มาลึกลงไปไม่ได้
บุญจึงเป็นผลของกุศลธรรม เป็นที่พึ่งของสัตว์ในปัจจุบันและในโลกหน้าอันมีสุคติเป็นที่หวัง
ได้ ผลของความดี คือ บุญ คนที่มีความไม่ประมาท มีความเห็นชอบหรือสัมมาทิฐิ ย่อม
ประกอบการบุญยินดีในการเกื้อกูล

“จริยธรรม” ตามความหมายของนักการศึกษา และผู้รู้ที่เป็นชาวต่างชาติ พอสรุปได้
ดังนี้

Dictionary of Education ซึ่ง Carter V. Good เป็นบรรณาธิการ (1945: 373) ได้สรุป
ความหมายจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์ หรือมาตร
ฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม

Encyclopedia of Psychology (1972: 543) ให้ความหมายของคำว่า Morality หรือจ
ริยธรรมไว้ใน 2 ระดับ คือ ในระดับบุคคล จริยธรรมจะหมายถึงกฎแห่งความประพฤติที่แต่
ละคนยึดถือ และในระดับสังคมจริยธรรมจะหมายถึงพฤติกรรมทุกรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับ
ของสังคมแต่ละสังคม ทั้งนี้จริยธรรมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดซูเปอร์อีโก้ (superego) ใน
จิตไร้สำนึก และเป็นรากฐานของการเกิดอีโก้ ไอดีล (ego ideal) ในจิตสำนึก ซึ่งถ้าจะกล่าวอีก
นัยหนึ่งก็คือจริยธรรมจะมีบทบาทในการพัฒนาธรรมชาติฝ่ายสูง และควบคุมธรรมชาติฝ่าย
ต่ำในตัวมนุษย์

ของ เพียเจท์ (Jean Piaget, 1960: 1) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นลักษณะ
ประสพการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัด

เตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ และอนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของสิ่งที่ควรกระทำและสิทธิ

เจฟฟรี (Jeffreys 1962: 34) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดี ความเลว เป็นพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความดีและละเว้นในสิ่งเลวร้ายทั้งปวง

คาร์เตอร์ วี.กู๊ด (Carter V. Good 1964: 314) ได้ให้ความหมายของ “จริยธรรม” ไว้ว่า หมายถึงการปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม

โรเจอร์ บราวน์ (Roger Brown 1965: 411) กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้แบ่งแยกการกระทำที่ถูกออกจากการกระทำที่ผิด ในทำนองเดียวกัน ระบบไวยากรณ์ที่ใช้ในการแยกประโยคที่เขียนอย่างถูกต้องออกจากประโยคที่เขียนผิด นอกจากนี้จริยธรรมยังไม่คงที่ และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคล้าย ๆ กับระบบไวยากรณ์ โดยที่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมในบางครั้ง อาจเป็นไปได้อย่างรวดเร็วกว่าระบบไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมในสังคมหนึ่ง ๆ อาจเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของบุคคลหรือผลกระทบจากอิทธิพลของจริยธรรมในสังคมอื่น ตลอดจนการก่อตัวของสภาพการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ จริยธรรมของแต่ละสังคมมักมีความหลากหลาย และมีประเด็นที่ทำให้คนในสังคมหุบยบมาได้แย้งกันได้ เพราะคนแต่ละคนมักมีแนวทางในการตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน การส่งเสริมจริยธรรมในตัวบุคคลจะดำเนินไปได้ด้วยการพัฒนาใน 3 มิติ คือ ด้านความรู้ ความประพฤติ และความรู้สึก

ลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg, 1969: 5) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคมซึ่งบุคคลพัฒนาขึ้น จนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

5.2 พื้นฐานการเกิดจริยธรรม

สังคมไทยมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่มีรากฐานอันมั่นคงของศาสนา ปรัชญาและวัฒนธรรมอันดีงามมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นพื้นฐานการเกิดจริยธรรมของคนไทยจึงแตกต่างจากชาติอื่น ดังความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงพื้นฐานของจริยธรรม (พรณพกา กุศลสถาพร, 2533: 21-22) ไว้ดังนี้

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2522) กล่าวว่า พื้นฐานของจริยธรรมมี 3 ประการ คือ

1. แบบวิถีดำรงชีวิตของคนไทย หรืออาจเรียกว่า วัฒนธรรมไทย เช่น การรักสงบ เมตตากรุณา สามัคคี กตัญญูกตเวที
2. หลักการดำรงชีวิต ซึ่งอาจหมายถึงศาสนาก็ได้ หรืออาจจะหมายถึงหลักการอื่น ลัทธิตริธรรมนิยมต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่ใช่ศาสนาก็ได้
3. สภาพความเปลี่ยนแปลงและปัญหาของสังคมไทย วิธีการที่จะแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม

จากรายงานการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม เมื่อ 22-27 มกราคม 2523 ณ วิทยาลัยครูอุบล (2523) ได้สรุปว่า การเกิดจริยธรรมอาจเกิดได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้

1. เกิดจากนิสัยความเคยชินที่ผ่านการฝึกให้ประพฤติปฏิบัติต่อกันเป็นเวลานาน จนเกิดเป็นวินัย ต่อมาภายหลังก็จะทำต่อไปอีก เพราะถ้าไม่ทำก็จะรู้สึกว่าจะทำอะไรไป
2. เกิดจากความประทับใจ เลื่อมใส เช่น เห็นแบบอย่างจากบุคคลที่เราชื่นชอบ หรือเกิดเป็นอุดมคติขึ้น แล้วก็ประพฤติปฏิบัติไปตามแนวนั้น
3. เกิดจากการมองเห็นด้วยปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริงในเหตุผล ความดีงาม และคุณค่าของจริยธรรมจนมายึดถือปฏิบัติต่อไป

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิติน (2524) กล่าวถึงพื้นฐานของจริยธรรมไว้ 2 ประการ คือ

1. พื้นฐานที่เป็นสิ่งภายนอก คือ เป็นหลักการที่ตั้งเอาไว้ เช่น ศาสนา ประเพณี
2. พื้นฐานที่เกี่ยวกับตัวบุคคล คือระดับพัฒนาการทางศีลธรรมของเด็ก ซึ่งเริ่มจากเห็นแก่ตัวที่สุด คิดถึงแต่ตนเอง ต่อมาก็ไปตามสังคม กฎเกณฑ์ข้อห้ามต่าง ๆ ขั้นสุดท้ายเป็นการผสมผสานกันระหว่างความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ผู้อื่น

ดังนั้น พื้นฐานการเกิดจริยธรรมในสังคมไทย จึงเกิดจากระดับพัฒนาการศีลธรรมของบุคคลนั้น และจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งบุคคลนั้นยึดถือเป็นหลักในการดำรงชีวิต

จริยธรรมของบุคคลมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม กล่าวคือ (บุบผา นวลละออง, 2526: 16-17) บุคคลที่เกิดมาในแต่ละสังคมจะต้องเรียนรู้และ

ยอมรับจริยประเพณีในสังคมของตน ซึ่งจะแตกต่างจากจริยประเพณีของสังคมอื่น ๆ ไม่มากนัก
น้อย ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าแหล่งกำเนิดที่สำคัญของจริยธรรมก็คือสังคม หรือผู้ที่แวดล้อมนั่นเอง ราก
ฐานการเกิดจริยธรรมจะเริ่มก่อตัวขึ้นในทารกตั้งแต่แรกเกิด โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลอื่น
ทีละน้อยตามที่การพัฒนาทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ จะอำนวยให้ นักทฤษฎีพัฒนาการทาง
สังคมหลายคนเชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมจะเกิดขึ้นในช่วงแรกของชีวิตมนุษย์ คือในช่วง
สิบปีแรกและจะฝังรากลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง ๆ ของชีวิต แต่ก็มีนักทฤษฎีการ
เรียนรู้ซึ่งสามารถพิสูจน์ว่า ลักษณะและการกระทำต่างๆ ของมนุษย์สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปได้
ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยไม่จำกัดอายุ ถึงแม้ว่าการศึกษาจริยธรรมจะยุ่งยาก
ซับซ้อนมากอันเป็นเหตุให้เกิดทฤษฎี และข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันได้มากมาย แต่ผู้ค้นคว้าทางจ
ริยธรรมได้เห็นพ้องต้องกันในลักษณะที่สำคัญของจริยธรรมคือ ยอมรับว่าจริยธรรมของมนุษย์
นั้นมีการเจริญขึ้นเป็นลำดับอย่างเห็นได้ชัดจากวัยทารกไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ แม้มนุษย์ทุกคนจะ
มีการพัฒนาจริยธรรมในจังหวะที่แตกต่างกัน แต่นักทฤษฎีทางจริยธรรมก็ยังเชื่อว่าการพัฒนา
นี้ในบุคคลต่าง ๆ มีลำดับขั้นตอนเป็นแบบอย่างที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ก็ค้นคว้าทางจริ
ยธรรมส่วนมากยังลงความเห็นว่า ต้นกำเนิดและแหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้นอยู่
ที่การเรียนรู้ทางสังคมเป็นสำคัญ

ธนพร ดิจจงเจริญ (2537: 16-17,29) กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ว่า
ในบุคคลและสังคมอาจมีรากฐานของจริยธรรมได้ดังต่อไปนี้

1. ขนบธรรมเนียมประเพณีในวัฒนธรรมซึ่งตกทอดมาจากอดีต เป็นที่ยอมรับกัน
โดยไม่มีข้อสงสัย

2. ศาสนา ซึ่งในปัจจุบันอาจจำแนกตามรูปแบบปรากฏต่าง ๆ คือ

2.1 คำสอน อ้างถึงหน้าที่ของมนุษย์ที่จะประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับพระ
ประสงค์ของพระเจ้าผู้สร้างโลก

2.2 คำสอนที่ชี้แนะให้ปฏิบัติเพื่อบรรลุความรู้แจ้งในชีวิตและให้ความรู้แจ้งนั้น
นำแนวทางดำเนินชีวิต

3. ปรัชญาระบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้สติปัญญาของมนุษย์ แสวงหาความ
รู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิต บุคคล สังคมและโลกสร้างเป็นโลกทรรศน์และชีวทรรศน์ขึ้น

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบุคคลและสังคมอาจมีรากฐานของจริยธรรมมาจากขนบ
ธรรมเนียมประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา ศาสนาที่ทุกศาสนาล้วนส่งเสริมให้บุคคล
กระทำความดี และปรัชญาระบบต่าง ๆ ที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหามาของชีวิตมนุษย์

จริยธรรมของบุคคลคนหนึ่งจึงมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงจริยธรรมจึงมักหมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติของมนุษย์ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และเมื่อสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ก็ต้องประพฤติตนตามกฎระเบียบของสังคมนั้น และในปัจจุบันได้เริ่มมีการกล่าวถึงว่ามนุษย์ควรมีจริยธรรมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

เอกสารประกอบการเรียน มสธ. (หน่วยที่ 1-5: 8-9) อธิบายว่าการเกิดจริยธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ชั้น สรุปได้ดังนี้

1. การเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นกระบวนการจิตที่สำคัญซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตนอยู่แล้ว นำมาปรับเข้ากับตนเองเหมือนกับการเรียนรู้ภาษาพูดของเด็ก การเลียนแบบทางจริยธรรมจึงเกิดขึ้นได้ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน แต่มีบ่อยครั้งที่เด็กเลียนแบบในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ได้ตั้งใจสอน ดังนั้นผู้ใหญ่ก็ควรมีจริยธรรมสูงเมื่อใกล้ชิดกับเด็ก

2. การแนะนำสั่งสอน ผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำสั่งสอนทั้งโดยตรงและทางอ้อมแก่เด็ก การรับการแนะนำสั่งสอนมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเช่นกัน เพราะในขณะที่การเลียนแบบเป็นการดูซึมการกระทำนั้น การแนะนำสั่งสอนก็เป็นการดูซึมทางอารมณ์และเจตคติของบุคคลอื่น วิธีการแนะนำสั่งสอนนี้ใช้กับเด็กได้ดีกว่าในผู้ใหญ่เพราะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจนมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะใช้เหตุผลและการวิเคราะห์แล้ว เด็กก็อาจจะไม่เชื่อคำแนะนำนั้น แต่การที่เด็กสามารถคิดวิเคราะห์จนเกิดจริยธรรมด้วยตนเองนี้ถือว่าเป็นอุดมการณ์ทางจริยธรรมขั้นสูงที่สุด

3. การลอกแบบ ในการเลียนแบบเด็กจะรับเอาพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในขั้นการแนะนำสั่งสอน เด็กจะรับเจตคติอารมณ์ของผู้ใหญ่และในขั้นการลอกแบบ เด็กจะรับเอาบุคลิกภาพทางจริยธรรมของผู้ใหญ่ไว้เป็นของตนเอง โดยอาศัยความรักและความชื่นชมในผู้ใหญ่คนนั้น เช่น การชื่นชมวีรบุรุษ เป็นต้น การลอกแบบทางจริยธรรม จึงอาจจะทำให้เด็กเกิดการลอกแบบจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ทั้งสองทาง

4. การสร้างจริยธรรมของตนเอง เมื่อเด็กได้ผ่านขั้นตอนการลอกแบบมาแล้ว เด็กจะสร้างจริยธรรมของตนเอง โดยสร้างมาจากการปรับตนเองในสภาพธรรมชาติ (Natural Self) กับตนเองในสภาพที่มีจริยธรรม (Moral Self) เข้าด้วยกัน

จริยธรรมระดับต้นเป็นพื้นฐานขั้นต้นที่บุคคลต้องมี เพราะเป็นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ บางทีจึงเรียกว่า “มนุษย์ธรรม” ได้แก่

ก. เบญจศีล เบญจศีลหรือ “ปัญจศีล” หมายถึง ศีลห้าประการเรียกว่า “นิจศีล” บ้าง หมายถึง ศีลที่บุคคลควรรักษามีไว้ในตนเป็นนิตย์ เรียกว่า “ปกติศีล” บ้าง หมายถึง ศีลที่บุคคลประพฤติแล้วจะเป็นคนปกติ ไม่ใช่คนอกปกติ เรียกว่า “เบญจกัลยาณศีล” บ้าง หมายถึง ศีลที่ทำให้บุคคลเป็นคนงามภายในห้าประการ เรียกว่า “สิกขาบท 5” บ้าง หมายถึง ข้อปฏิบัติในการฝึกตนห้าประการ เรียกว่า “มนุษยธรรม” หมายถึง ธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ศีลนี้เป็นเครื่องรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย เป็นข้อปฏิบัติเพื่อเว้นจากความชั่ว ถ้าบุคคลเว้นเสียได้จึงเป็นคนดี มีศีริมงคล สวยงาม น่ารัก น่านับถือ

เบญจศีล คือ ศีล 5 ประการ ได้แก่

1. เว้นจากการปลงชีวิตหรือการฆ่า การเบียดเบียน
2. เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ด้วยการลัก โกง หลอกหลวง ทำลายทรัพย์สิน
3. เว้นจากการประพฤติดูในกาม คือ การล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ข. เบญจธรรม เบญจธรรมจะเรียกว่า “เบญจกัลยาณธรรม” หมายถึง ธรรมที่ทำให้หรือส่งเสริมให้บุคคลงาม 5 ประการก็ได้ เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ บางทีเรียกว่า “มนุษยธรรม” หมายถึง ธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ จัดเป็นธรรมฝ่ายจะต้องปฏิบัติ (Positive) เป็นคุณสมบัติของกัลยาณชน คือคนดี คนงาม ไม่ควรละเว้น ความจริงเบญจธรรมทุกคนอาจจะเคยปฏิบัติมาบ้างแล้ว แต่ไม่รู้ว่าเป็นเบญจธรรมข้อใดเท่านั้น เพราะลักษณะนิสัยใจคอของคนไทย มักช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลคนที่ตกทุกข์ได้ยากอยู่แล้ว

เบญจธรรม คือ ธรรม 5 ประการ ได้แก่

1. เมตตาและกรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุข ความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์
2. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต
3. กามสังวร ความสังวรระวังในกาม คือ รู้จักยับยั้ง ควบคุมตนเองในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส
4. ตัจจะ ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง

5. สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกฝนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่าสิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท

เบญจธรรมนี้จัดว่าเป็นธรรมที่ทำให้บุคคลงาม (ภายใน) เพราะเมื่อบุคคลปฏิบัติได้จริง ย่อมเป็นคุณธรรมเสริมบุคลิกลักษณะของผู้คนได้เป็นอย่างดี ขอชี้ให้เป็นอย่างเฉพาะข้อแรก คือเมตตาและกรุณา

ผู้มีเมตตากรุณาย่อมถึงความสมบูรณ์พูนสุขโดยนัยตรงกันข้ามนี้ กระแสจิตอันระคนด้วยเมตตากรุณานั้นย่อมปรุงใจของผู้แผ่เมตตานั้นเองให้สงบเยือกเย็น และในโอกาสเดียวกันก็เข้าไปคลี่คลายความมุงร้ายในจิตใจของผู้คิดร้ายต่อเรา ให้คลายความเหี้ยมโหดลงด้วย พระพุทธองค์ทรงสรุปอานิสงส์ (ประโยชน์) ของเมตตาไว้ ในเมตตานิสังสสูตรว่ามี 11 อย่าง (บุญมี แทนแก้ว, 2539: 191-195) คือ

1. นอนหลับสบาย
2. ตื่นขึ้นก็สบาย
3. ไม่ฝันร้าย
4. เป็นที่รักของมนุษย์
5. เป็นที่รักของอมมนุษย์
6. เทวดาคุ้มครองรักษา
7. คุ่มกันอันตรายต่าง ๆ
8. จิตใจตั้งมั่นด้วยดี
9. ผิวพรรณผ่องใส
10. ไม่ตายอย่างหลงไหลลึมสติ

อุดมคติทางจริยธรรมของศาสนาต่าง ๆ

จริยธรรมยูดา

ในลัทธิยูดา จริยธรรมกับศาสนามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เชื่อว่าพระเป็นเจ้ามีองค์เดียว พระองค์ทรงสร้างโลกและสร้างมนุษย์ด้วยฉายาของพระองค์ ทั้งเป็นผู้ตั้งกฎศีลธรรมขึ้นให้มนุษย์ปฏิบัติตามในทุกแห่งหน ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับต่าง ๆ ได้บังถึงหน้าที่ของบุคคลจะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างไรบ้าง ตลอดทั้งหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อพระเป็นเจ้า トラบใดที่จริยธรรมและศาสนาอาจจะพัฒนามาจากรากฐานแตกต่างกันโดยอาศัยธรรมชาติของมนุษย์ ทั้งจริยธรรมและศาสนายังเป็นจุดศูนย์กลางที่มนุษย์จะต้องค้นหาถึงสมบูรณ์อยู่ และ

สันนิษฐานเอาไว้ว่า มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้เลย ลัทธิยูดาจึงต้องเกี่ยวพันอยู่กับจริยธรรมและศาสนา อันเป็นลักษณะแยกกันไม่ออกในฐานะชีวิตยังมีจิตใจอยู่

ศูนย์กลางในจริยธรรมของลัทธิยูดา คือ คุณธรรม เช่น ความถูกต้อง หรือความยุติธรรมและความรัก หรือความมีเมตตา ความยุติธรรมถือว่าเป็นคุณธรรมอันดับแรกเพราะว่าความรักไม่ควรจะเพิกเฉยต่อความยุติธรรม

ลักษณะจริยธรรมของลัทธิยูดาข้ออื่น ๆ คือการเน้นการช่วยเหลือชุมชนและเอาใจใส่ต่อสังคม เพราะว่าชีวิตของแต่ละคนจะหลีกเลี่ยงชีวิตสังคมหรือชุมชนไม่ได้ การรู้จักรับผิดชอบสังคมคือ การรับผิดชอบต่อตนเอง เจตจำนงของพระเป็นเจ้าจะปรากฏผลแก่ทุกคน เกิดประโยชน์แก่บ้านเมือง ครอบครัวและชุมชนอย่างกว้างขวาง ในพันธสัญญาเก่า (Old Testament) และวรรณคดีในลัทธิยูดาอื่น ๆ ได้กล่าวถึงคุณธรรมของบุคคลและสังคมว่าคุณธรรมดังกล่าวคือ ความยุติธรรม ความรัก ความสัตย์ ความจริง ความมีปัญญา ความเอื้ออาทร ความสันติสุข ความพยายาม และความมีมิตรไมตรีซึ่งกันและกัน

จริยธรรมของยูดาสมัยใหม่ได้แบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายใหญ่ ๆ (Harold H. Titus, 1966: 524) คือ

ก. ลัทธิยูดาออร์ทอดอกซ์ เน้นในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎที่พระเป็นเจ้าเผยออกมา และย้ำหนักให้ปฏิบัติตามพิธีกรรมอย่างต่อเนื่อง

ข. ลัทธิยูดาอนุรักษนิยม จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไป หันไปสร้างสิทธิเสรีภาพเพื่อปรับปรุงขนบธรรมเนียมประเพณีให้เหมาะสมกับโลกปัจจุบัน

ค. ลัทธิยูดาปฏิรูป ถือองค์ศาสดาและคำสอน จริยธรรมของลัทธิยูดาเป็นสิ่งสำคัญมีความเห็นว่า ลัทธิยูดาเป็นประสบการณ์ทางศาสนาที่ได้วิวัฒนาการมาตามลำดับ

จริยธรรมคริสเตียน

พระเยซูได้นำเอาจริยธรรมชาติยิวในสมัยพระองค์มาดัดแปลงให้เป็นลัทธิสากล สามารถประยุกต์ใช้ได้กับมนุษย์ทุกคน จริยธรรมคริสเตียนไม่ได้วางไว้ให้เป็นระบบสมบูรณ์ คำสอนของพระเยซูจึงต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับปัญหาเฉพาะหน้า

จริยธรรมคริสเตียนจึงแตกต่างกันในแต่ละยุคแต่ละสมัย แต่คำสอนที่ดีแม้จะประสบกับระบบต่าง ๆ ที่พระเยซูเจ้าทรงสอนก็ได้บันทึกลงในพันธสัญญาใหม่แล้วด้วยดี เซนต์ปอลผู้เผยแผ่ศาสนาคริสเตียนองค์หนึ่งก็ได้แสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดคริสเตียน และหลักปฏิบัติอย่างกว้างขวาง สารของท่านส่วนมากจะเกี่ยวกับจริยธรรม เช่น ความดี ความ

ชั่ว และบ่อเกิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แม้พวกเขาไม่นับถือศาสนายังมีกฎข้อบังคับไว้ในใจ และทำสิ่งใดต้องอาศัยกฎทั้งสิ้น แม้ ออริเจน, ออกัสติน, โรมัส อไควนัส, มาร์ติน ลูเธอร์, จอห์น คาลวิน และบุคคลอื่น ๆ จำนวนมากยังจัดจริยธรรมคริสเตียนอันเกี่ยวกับปรโลกไว้เป็นระบบ หรือได้ย่ำให้เห็นความสำคัญอันแท้จริงของจริยธรรมคริสเตียน

จริยธรรมของโรมัส อไควนัส เรียกว่า ลัทธิธรรมชาตินิยมผสมเหตุผลของอริสโตเติล (Rationalistic Naturalism of Aristotle) สามารถรู้ได้โดยกำจัดความมีขอบเขตได้แล้ว เหตุผลในฐานะเป็นความสามารถเฉพาะของบุคคลย่อมนำชีวิตให้ประเสริฐได้ ในแง่เหตุผลบุคคลผู้มีเหตุผลสามารถนำสิ่งเร้าโดยธรรมชาติให้อยู่ในกรอบและยอมรับอุดมคติเกี่ยวกับพระเป็นเจ้าว่าเป็นกฎสูงสุดทางธรรมชาติ มนุษย์ถึงแม้พระเป็นเจ้าจะสร้างขึ้นมาและอยู่ภายใต้พระบารมีของพระองค์ยังประสบความหายนะกลายเป็นคนชั่วช้าได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยพระบารมีของพระเป็นเจ้า และการแนะนำของพระองค์ เพื่อจะให้มีชีวิตประเสริฐยิ่ง และให้โชคชะตาสมบูรณ์ตามความต้องการของตน

อไควนัสเชื่อว่า คุณธรรมเป็นสิ่งธรรมดาสำหรับมนุษย์ ส่วนบาปกรรมหรือความชั่วเป็นสิ่งผิดธรรมดาและขัดต่อธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงควรแสวงหาและประพฤติตามคุณธรรมตามธรรมชาติ เช่น ความยุติธรรม ปัญญา ความกล้าหาญ และการรู้จักควบคุมตนเอง คุณธรรมเหล่านี้ต้องประกอบด้วยเหตุผล และสามารถเข้าถึงได้ในชีวิตตามธรรมชาติ ยิ่งกว่านั้น คุณธรรมเหล่านี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มนุษย์ต้องอาศัยคุณธรรมทางเทววิทยาและคุณธรรมคริสเตียน เช่น ศรัทธา ความหวังและความรัก ซึ่งพระบารมีของพระเป็นเจ้าประทานให้

อไควนัส อธิบายต่อไปว่า แม้แต่องค์การสังคมต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาต้องอาศัยระบบกฎเกณฑ์ที่ได้รับการดลบันดาลจากเทพเจ้า กฎเกณฑ์เหล่านี้กำหนดไว้เพื่อสถาบันและกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ พวกพระ (Clergy) ได้รับมอบอำนาจจากพระเป็นเจ้าให้เป็นผู้พิทักษ์ความศักดิ์สิทธิ์ที่ซึมซาบเข้าไปในมนุษย์ เพื่อให้เขาล่วงพ้นภัยพิบัติต่าง ๆ แม้แต่ครอบครัวก็ได้รับการบันดาลจากพระเป็นเจ้า เพื่อให้เผยแพร่เชื้อชาติและบำรุงเลี้ยงเด็ก ๆ รัฐจึงเป็นองค์การป้องกันผู้กระทำความชั่วและส่งเสริมของเทพเจ้า กิจกรรมทางอุตสาหกรรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มนุษย์ได้ใช้ร่างกายของตนให้เป็นประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการมนุษย์แต่ละคนต้องทำหน้าที่ที่ตนถนัด และเชื่อต่ออำนาจที่ถูกต้อง เพราะการเชื่อมั่นต่ออำนาจที่สร้างสรรค์มาจากเทพศักดิ์สิทธิ์เป็นคุณธรรมประการหนึ่งในปฐมคุณธรรมทั้งปวง

บิชอป เฮอร์เบิร์ต เฮนสัน (Bishop Herbert H. Henson, 1936: 65-69) ได้กล่าวถึงจริยปรัชญาและจริยธรรมคริสเตียน ไว้ดังนี้

“ถ้าพูดถึงฐานะแล้ว จริยปรัชญาและจริยธรรมคริสเตียนในส่วนสำคัญอาจเป็นอย่างเดียวกัน เพราะว่าจริยธรรมซึ่งมีอยู่ในศาสนาคริสต์มีจุดประสงค์โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งและมีเหตุผลที่มนุษย์ที่เจริญแล้วในสมัยใหม่ประยุกต์ใช้ได้ ในทรรศนะนี้เทววิทยา ก็คือศาสนาที่มีเหตุผล มนุษย์ทุกคนจะต้องเคารพบูชาสิ่งอยู่เหนือหัวเขา ซึ่งเขาเกิดทูนเหนือชีวิต ศาสนาจึงมีรูปจริยธรรม เช่นเดียวกับอุดมคติทางจริยธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์จะต้องได้รับอิทธิพลความนึกคิดในอนาคตและการเปลี่ยนแปลงความคิดต่าง ๆ โดยอาศัยศาสนา”

“ทุกศาสนาเป็นเรื่องของธรรมชาติ และทุกศาสนาสามารถเปิดเผยความจริงได้ สำหรับความจริงทางศาสนาย่อมสร้างสมมติฐานเบื้องต้น อันเป็นความสามารถทางศาสนาขึ้นในมนุษย์ ซึ่งต่างจากวิชาการอื่น ไม่ว่าจะเป็ความรู้เรื่องวิญญานของตนเอง หรือการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ศาสนาเองจะแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีศาสนาติดตัวอยู่ทุก ๆ ด้าน ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นคนดุร้าย ทารุณ เป็นอนารยชนหรืออารยชนจะรู้ได้เพราะศาสนา”

“ขอบเขตและลักษณะของจริยธรรมคริสเตียนดั้งเดิม ส่วนมากจะรู้ได้โดยอาศัยปัจจัย 3 ประการ คือ ขนบประเพณีของลัทธิยูดาเยอ คำสอนของพระเยซู และอิทธิพลของสังคัมกรีก-โรมัน ในประการแรกศาสนาคริสต์นอกรีตยอมรับเอาเจตคติเดียวกับกฎศีลธรรมที่แสดงเจตจำนงของพระเป็นเจ้าทางศาสนา และในเนื้อหาสำคัญจะประกาศไว้ในต้นบัญญัติ (Decalogue) ในประการที่สอง ศาสนาคริสต์นอกรีตได้รากฐานมาจากการกำจัดคนในบังคับ การเข้าใจสิ่งใหม่ ๆ และกว้างขวางเกี่ยวกับกฎศีลธรรมและยิ่งกว่านั้นยังคิดสร้างความคิดว่า ผู้สร้างสรรค์จริยธรรมต้องมีตัวตนที่ยิ่งใหญ่ ส่วนประการที่สาม อาศัยปฏิบัติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากสิ่งแวดล้อมทางสังคัม ศาสนาคริสต์นอกรีตจึงพยายามเน้นให้เห็นความสำคัญของการเคร่งครัดในระเบียบวินัย เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของความรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับและเพื่อเผยแพร่ภาระหน้าที่และสิทธิของเพื่อนคริสเตียน ในสามข้อนี้ ข้อสุดท้ายคือ ปฏิบัติที่มีต่อสังคัม สิ่งแวดล้อมควรพิจารณาในที่นี้ เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องปฏิบัติต่อไป

ดังนั้น จริยธรรมคริสเตียนซึ่งมีมูลฐานแล้วในอดีต เคยมีลักษณะเสริมสร้าง เอื้ออำนวยสังคัมและปรับปรุงตัวจากประสบการณ์แปลกที่เคยเป็นมาให้เป็นคำสอนแบบใหม่ เป็นการสร้างสรรค์อะไรขึ้นมาแม้แต่น้อย ยังคิดว่าไม่กระทำเสียเลย เพราะประวัติศาสตร์จะบันทึกสิ่งที่เปลี่ยนแปลง เช่นนี้ไว้เสมอ”

จริยธรรมของอริสโตเติล อริสโตเติลปรัชญาเมธีชาวกรีก ได้เห็นความสำคัญของทางสายกลางว่าเป็นทางประเสริฐ เพราะเป็นทางสายกลางของอริสโตเติล ที่เรียกว่า สุวรรณหรรคา (Golden Means) เป็นคุณธรรมเหมาะสมที่สุด ก่อให้เกิดความดีงามแก่ชีวิตเมื่อปฏิบัติได้ เช่น ทุกคนจะต้องกล้าหาญ แต่ไม่ใช่บ้าบิ่น หรือขี้ลาด เราจะต้องรู้จักประมาณ คือความพอดีในการบริโภค แต่ไม่ใช่มากเกินไปจนเกิดอาการอึดอัดหรือน้อยไปจนไม่สามารถระงับความหิวได้ หลักจริยธรรมที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงามในชีวิต คือ หลักการหรือกฎเกณฑ์ที่บุคคลหรือผู้นำของสังคมในยุคนั้นสมัยนั้นเป็นผู้กำหนดขึ้นไว้ โดยทั่วไปแล้ว ชีวิตในอุดมคติต้องเป็นชีวิตที่ปฏิบัติตามทฤษฎีและความคิดเห็นของบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นหลักหรือผู้นำของบ้านเมืองในยุคนั้น ๆ และต้องมีสติปัญญาเป็นเลิศกว่าคนทั้งปวง อริสโตเติลกล่าวไว้ว่า ภาวะแห่งอุดมคติจะต้องมาจากภาวะอันแท้จริงของธรรมชาติ ซึ่งสามารถแสดงตัวเองให้ปรากฏไว้และเจริญเติบโตได้ตามสภาพของมันเอง เราทุกคนมีสิทธิดำรงรักษาภาวะอันแท้จริงได้และถ้าสามารถรักษาไว้ได้มากเท่าใด จริยธรรมและความผาสุกของผู้นั้นก็ยิ่งมีมากเท่านั้น จริยธรรมดังกล่าวอริสโตเติล กล่าวว่า มีอยู่แล้วในตัวของคนและพร้อมที่จะพัฒนาขึ้นมาเป็นสัจภาวะได้ทุกเมื่อ

จริยธรรมฮินดู

ศาสนาฮินดูเป็นคำที่ใช้อ้างถึงอุดมคติและการปฏิบัติของประชากรอินเดียมากกว่า 200 ล้านคน ซึ่งรวมไปถึงลัทธิความเชื่อที่อันแตกต่างกันพร้อมทั้งวิถีทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากความเชื่อที่ผิด ๆ ของกลุ่มชนจนถึงลัทธิจิตนิยม เครื่องครัดในศีลธรรมที่น่านับถือของปรัชญาเมธีอินเดียบางคน ศาสนาฮินดูจึงได้พัฒนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

ระหว่างก่อนคริสต์ศักราช 1200-300 ได้เกิดความคิดขึ้นว่า ชีวิตมนุษย์ในโลกนี้ไม่มีคุณค่า มีแต่ความทุกข์ จะพ้นได้จะต้องไม่เกิดอีก การศึกษาปรัชญาอันเป็นมูลฐานชีวิต หรือโลกทัศน์จึงยุติลงได้ว่าจะต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอาตมันและกฎของกรรม ยิ่งกว่านั้นสังคมในยุคนั้นได้แบ่งชั้นวรรณะกันมากมาย จึงเกิดความเชื่อว่า พวกพระ (Priests) เท่านั้นสามารถควบคุมพลังธรรมชาติและกำลังความสามารถของจักรวาลที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง (พระพรหม) ได้

ในประเทศอินเดียเรื่องวรรณะจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป วรรณะ ก็คือกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกันทางสังคม โดยกฎข้อบังคับในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหาร การประกอบอาชีพ การแต่งงาน การอยู่อาศัย และพิธีกรรมต่าง ๆ วรรณะที่ใหญ่ ๆ มี 4 วรรณะ และมีวรรณะย่อยอีกมากมาย สี่วรรณะใหญ่ ๆ คือ (Harold H.Titus, 1966: 505-506)

1. วรรณะพราหมณ์ หรือพระ อันเป็นชั้นปัญญาชน มีหน้าที่ศึกษาคัมภีร์อัน ศักดิ์สิทธิ์สั่งสอน จัดทำพิธีกรรมหรือพิธีทางศาสนาเพื่อตนเองและวรรณะอื่น ๆ และจะรับการบริจาคนหรือมีบริจาคตานก็ได้
2. วรรณะกษัตริย์ มีหน้าที่ปกครองป้องกันให้วรรณะอื่น และงดเว้นจากการยึดมั่นถือมั่นในกามารมณ์ต่าง ๆ
3. วรรณะแพศย์ คือพ่อค้าและชาวนา ผู้อยู่ในวรรณะนี้มีหน้าที่ทำการค้าขาย คຸ້มครองปศุสัตว์ และทำเกษตรกรรม
4. วรรณะศูทร เป็นวรรณะต่ำที่ใช้แรงงาน ซึ่งรับใช้วรรณะ 3 วรรณะดังกล่าวด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

นอกจากดังกล่าวนี้แล้ว จัดเป็นนอกวรรณะหรือจัณฑาล และยากที่จะทราบได้ว่าประพฤติกิริยธรรมหรือนับถือศาสนาฮินดูนิกายใดในด้านทฤษฎี การแบ่งวรรณะออกเช่นนี้ในสังคมมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประกอบหน้าที่การงาน อันเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสวัสดิภาพของมนุษย์ เพราะแต่ละคนก็เป็นสมาชิกของแต่ละสังคม เพื่อให้เหมาะสมแก่ตน ในคัมภีร์มหาภารตะกล่าวว่า การที่มีการแบ่งแยกวรรณะเกิดขึ้นเพราะผลของการกระทำในอดีตแตกต่างกัน การแบ่งแยกหน้าที่การงานซึ่งวรรณะต่าง ๆ กระทำกันจัดเป็นแบบลักษณะทางศีลธรรมโดยเฉพาะ ถ้าวรรณะหนึ่งทำหน้าที่ของอีกวรรณะหนึ่งจึงขัดหลักจริยธรรมไป กฎเกณฑ์นี้จะใช้ตั้งแต่แรกเกิดซึ่งถือว่าเป็นรากเหง้าจริยธรรมของชนชั้นนั้น ๆ ของอินเดีย

อาศรมทั้ง 4 เรื่องอาศรมทั้งสี่หรือขั้นแห่งชีวิตของปัจเจกชน (คนแต่ละคน) มีความสำคัญมากในจริยธรรมฮินดู เพราะขั้นขั้นที่ทุกคนจะต้องประสบหรือผ่าน แต่ไม่ค่อยจะจำเป็นนักในสังคมปัจจุบัน อาศรมทั้ง 4 มีดังนี้

1. พรหมจรรย์ (Student) ผู้มีอายุย่างเข้า 12 ปี ชีวิตพรหมจรรย์จำต้องหมกมุ่นอยู่กับการศึกษากฎระเบียบ อันเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง และความสำคัญของอาดมัน (ฮัตตา) รวมทั้งความอิสระจากความโกรธ ความโลภ ความอยาก และการประทุษร้ายผู้อื่น และขณะเดียวกันต้องเคารพนับถือ กราบไหว้บูชาพ่อแม่และครูอาจารย์ด้วย

2. คฤหัสถ์ (Householder) ผู้จะต้องแต่งงานมีครอบครัวและประกอบอาชีพสุจริต โดยรับผิดชอบหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกและจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เพราะเป็นหน้าที่ที่สังคมยกย่องสรรเสริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎของมนุษย์ชั้นนี้จึงเป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือช่วยเหลือสังคม

3. วณปรัสถ์ (Hermit) ในขั้นนี้แต่ละคนจะต้องสละความเกี่ยวข้องกับโลก ปล่อยวางภาระผูกพันในการครองเรือนให้บุตรบ้าง เพื่อแสวงหาแสงสว่างทางปัญญา ด้วยการฝึกตนและบำเพ็ญทาน เพื่อให้เกิดความรู้ และการอดกลั้น ต่ออารมณ์ต่าง ๆ และต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างฤๅษีในป่า

4. สันยาสี (Ascetic) ขั้นนี้จะอนุญาตไว้เฉพาะผู้ปฏิบัติในขั้นทั้งสามสมบูรณ์แล้วเท่านั้น โดยการปฏิบัติเพื่อให้เป็นอันเดียวกันกับพระพรหม จะต้องท่องเที่ยวไปโดดเดี่ยวอย่างสงบ ในขั้นนี้ความรู้และการฝึกตนจะได้ผลจริง ๆ จะเกิดต่อเมื่อรู้แจ้งสิ่งเหนือธรรมชาติภายนอกทุกอย่าง และการหลุดพ้นจากกรรมและวิญญานที่เปลี่ยนแปลงไป ความทะเยอทะยานและความอยากต่าง ๆ จะหมดไป ความสงบสุขและความเป็นอิสระเสรีจะเกิดได้เพราะอัตตา (Self) เป็นอันเดียวกันกับวิญญานโลก (World Soul)

เมื่อกฎระเบียบนี้ถือเป็นอุดมคติสำหรับทุกคนในทุกวรรณะจะต้องปฏิบัติทั้งสี่ระดับชีวิต สองระดับหลังพยายามจะปฏิบัติให้ได้แต่เพียงส่วนน้อย พวกที่ปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัดจริง ๆ คือ กลุ่มพระ (Priests) เป็นส่วนใหญ่

อุดมคติในศาสนาฮินดู คือการทำตนให้หลุดพ้น ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วยการศึกษาให้เกิดความรู้แจ้ง ด้วยปลุกฝังศรัทธาหรือแสดงความจงรักภักดีต่อพระเป็นเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง หรือต่อพระผู้นำของกลุ่ม หรือแม้แต่เชื่อมั่นปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์ทางวรรณะ ความดีอันสูงสุด คือ พยายามให้รู้แจ้งสภาวะสุขสดชื่นอันเป็นสิ่งเดียวกันกับ ปรมัตถ์ (Supreme Soul)

จริยธรรมพระพุทธศาสนา

เรื่องจริยธรรมที่ควรประพฤติคือ จะต้องหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ ความเศร้าโศก ความเจ็บปวด ความป่วยไข้ ความพลัดพรากจากสิ่งที่ตนรัก ความแก่ และความตาย ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้คือ อริยสัจ 4 และอริยมรรค 8 ประการ สำหรับอริยสัจ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบโดยการตรัสรู้ด้วยพระองค์เองภายใต้ร่มมหาโพธิ์ ณ พุทธคยา คือ

1. ความเกิดของบุคคลทุกคนก่อให้เกิดความทุกข์
2. สาเหตุความทุกข์ คือ ความอยาก หรือต้องการมี ต้องการเป็น
3. ความดับทุกข์ หรือหลุดพ้นจะมีได้โดยการดับความอยาก หรือความต้องการมี ต้องการเป็นเสีย
4. วิธีทางที่จะดับหรือหลีกเลี่ยงความอยากมีอยากเป็น อันเป็นกิเลสได้ต้องปฏิบัติ ตามอริยมรรค 8 ประการ

ส่วนอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ได้แก่ ทางปฏิบัติอันประเสริฐ คือ

1. ความเห็นถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดความรู้เพื่อดับทุกข์ โดยจะต้องรู้แจ้งค้นหา ความอยาก ความต้องการ
2. ความดำริถูกต้อง ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องปรารถนาความรัก ความปรารถนา สิ่งต่าง ๆ เพื่อบรรลุนิพพานที่ปรารถนา
3. เจรจาถูกต้อง ซึ่งมนุษย์จะต้องพูดคำสัตย์ คำจริง ความเมตตา ความถ่อมตน และการบำรุงน้ำใจ โดยไม่ชอบคำหยาบ คำนินทา คำกล่าวร้าย คำพูดเล่นลิ้น หรือพูดตลกคะนอง
4. การทำางานถูกต้อง โดยจะต้องหลีกเลี่ยงจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การไม่ประพฤติพรหมจรรย์ การพูดเท็จและใช้ภาษาผิด ๆ การดื่มน้ำเมาทุกชนิด การริษยา ความโลภ และความหลง โดยใช้ชีวิตอย่างง่าย ๆ
5. การเลี้ยงชีพถูกต้อง เพื่อให้มีชีวิตเป็นอยู่อย่างมีสุข จึงไม่ควรทำร้าย หรือทำอันตรายต่อชีวิตสัตว์ทุกชนิด
6. การพยายามถูกต้อง การรู้จักควบคุมหรือข่มใจตนเอง เช่น พยายามหลีกเลี่ยงความชั่ว กำจัดความชั่วที่มีอยู่ในตน รักษาความดีและสร้างความดีให้เกิด เป็นบันไดให้ถึงความสมบูรณ์ถูกต้องในชีวิต
7. การมีสติตั้งมั่นไว้ถูกต้อง หรือมีความคิดถูกต้อง เพราะความคิดของคนเรามีความสำคัญยิ่ง จึงต้องคิดให้อยู่ในขอบเขต จำกัด ไม่คิดโลก ไม่คิดพยาบาท หรือไม่คิดนอกหลักธรรมอันเป็นการคิดผิดธรรมชาติไป
8. การมีสมาธิตั้งมั่น หรือระงับความคิดฟุ้งซ่านต่าง ๆ อันเป็นทางก่อให้เกิดแสงสว่าง ความรู้แจ้งอันวิเศษ หรือนิพพานในปัจจุบันได้ในชีวิต

เมื่อบุคคลปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ประการ ได้ครบถ้วนถูกต้อง กิเลสต่าง ๆ ที่ผูกพันอยู่ก็จะหมดสิ้นไป เพราะกิเลสเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้ไม่รู้จริงในตัวตน เกิดความหลงยึดมั่นถือ

มันในการกระทำของตนว่าถูกต้อง เกิดความลุ่มหลงรักในตัวของตนว่าเทียวแท้มีเจตคติไม่
มั่นคงหวั่นไหวง่าย ส่วนการปักใจรักในปัจจุบันชาติ ปรารถนาความผาสุกในอนาคตกาล เช่น
ไปเกิดในสวรรค์ เชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม จัดเป็นทรศนะที่ถูกต้องประการหนึ่งในพระพุทธ
ศาสนา

จริยธรรมจีน

เค้าโครงอุดมคติทางจริยธรรมของประชาชนจีนยากยิ่งที่จะกล่าวเฉพาะแก่นแท้ได้
เพราะอารยธรรมจีนเก่าแก่มาก เมื่ออารยธรรมตะวันตกก่อตัวขึ้นตรงกันก่อนคริสต์ศักราช
2356 อันเป็นปีที่ศาสนาของรัฐเริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศจีน แต่ยังไม่ได้ก่อตัวเป็นระบบคำสอน
จนกระทั่งถึงยุคเล่าจื้อ คือ ในศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์ศักราช และสมัยขงจื้อระหว่างก่อน
คริสต์ศักราช 551-478 นักปราชญ์ ชื่อ เม่งจื้อ (Meng-tzu) ก็เห็นด้วยกับคำสอนขงจื้อว่า เป็นคำ
สอนที่ควรปฏิบัติตามได้ และเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่สังคม ต่อมาอีกราวหนึ่งศตวรรษจึงได้
รับการพัฒนาวัฒนธรรมจีนให้มีอิทธิพลเด่นชัดขึ้น จนกระทั่งปี 1905 จินตกวิงจื้อได้รับการ
ตรวจสอบทบทวนว่าเป็นพื้นฐานกฎระเบียบสำหรับราชการพลเรือน ในประเทศจีน จึงเกิด
ทรศนะและเห็นความสำคัญกันเรื่อยมา เช่นเดียวกับในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก คือมีบุคคลไม่มีที่
คนที่มีชื่อเสียงส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องนี้

จริยธรรมขงจื้อ ที่จัดเป็นศูนย์กลางหรือแก่นของความคิด คือเรื่องชุมชนหรือมรดก
ทางสังคม สถาบันพื้นฐาน คือครอบครัว หรือชุมชนมีครอบครัวเป็นศูนย์กลางความคิดเช่นนี้
จะเห็นได้ในหน้าที่แห่งพันธสากล (Duties of Universal Obligation) โดยยึดหลักความ
สัมพันธ์ห้าประการ ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง รัฐเป็นครอบครัวใหญ่ รัฐบาลเป็นผู้ปกครอง ประชาชนตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัย ให้ความสุขทางวัตถุ รักษาชีวิตราษฎรให้ปลอดภัย ส่งเสริมสุขภาพอนามัย ให้ความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ รัฐบาลเป็นผู้อยู่ใต้เพราะผลประโยชน์และการยินยอมของผู้อยู่ใต้ปกครอง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ความกตัญญูกตเวทีของบุตรที่มีต่อบิดามารดาเป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เนื่องจากความกตัญญูกตเวทีเป็นจุดศูนย์กลางในระบบสังคม การตอบแทนบุญคุณด้วยความอ่อนน้อมการแสดงความขอบคุณต่อบิดามารดาเป็นการให้ของขวัญในชีวิตสำหรับมารดาที่ควรแสดงออกเช่นเดียวกับบิดา ความกตัญญูกตเวทีและความภักดีของบุตรที่มีต่อบิดามารดาผู้สิ้นชีพแล้ว เป็นปฐมเหตุในการไหว้เจ้าของชาวจีน